

Edyta Januszewska

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej

Imigranci i uchodźcy w Danii – perspektywa badacza*

ABSTRACT: Immigrants and refugees in Denmark – a researcher's perspective

The paper characterizes the history of the influx of refugees and immigrants in Denmark over the centuries. Although Denmark is not considered to be the main country of immigration in Europe and its citizens is rather homogeneous population, that over the centuries came to Denmark immigrants from different parts of the world, which was determined historically, politically and economically. In the article I give the reasons for their inflows and characterize the number of refugees and immigrants in different ages and years. In the second part of the article I describe actions by municipalities and local communities for foreigners and their social integration. I also present some of the initiatives and programs for better acculturation process of immigrants.

KEYWORDS: refugees and immigrants in Denmark, the role of social community in the process of refugees and immigrants integration.

Uchodźcy i imigranci ekonomiczni w Danii na przestrzeni wieków

Mimo, iż Dania nie jest uważana za główny kraj imigracji w Europie, a jej obywatele to raczej homogeniczna populacja (liczy 5,4 mln mieszkańców, z czego 95% to rdzenni Duńczycy), którzy cechują się silnym poczuciem toż-

---

* We wrześniu 2010 roku w ramach programu Erasmus LLP wyjechałam na wykłady do Danii, które miały miejsce w VIA University College w Viborgu. Dzięki pomocy i uprzejmości Prof. Børge Pugholma z tego uniwersytetu miałam także możliwość zrealizowania badań w dwóch miastach: Viborg i Skive (oba znajdują się w Regionie Midtjylland w Jutlandii Środkowej) oraz w Vestervig, w ramach których przeprowadziłam wywiady narracyjne i nieskategoryzowane oraz dokonałam obserwacji uczestniczącej. Moimi respondentami było sześć osób: uchodźczynie z b. Jugosławii, dyrektor ośrodka dla dzieci-uchodźców, dyrektorka przedszkola integracyjnego dla dzieci-cudzoziemców, pracownicy socjalni pracujący z dziećmi-uchodźcami i były burmistrz miasta Viborga pracujący na rzecz dzieci-uchodźców w Afryce.

samości narodowej, to na przestrzeni wieków przybywali do Danii imigranci z różnych stron świata. Historia imigracji do tego kraju ma ponad 600-letnią tradycję. Na przestrzeni wieków duńscy królowie zapraszali/ściągali imigrantów kierując się głównie względami ekonomicznymi. Byli oni mile widziani szczególnie w sektorach budowniczym, administracyjnym, handlowym i produkcyjnym¹. I tak na początku XVI w. (1520 r.) na zaproszenie króla Danii – Krystiana II – na wyspę Amager przyjechały 184 holenderskie rodziny znane z umiejętności hodowli roślin i warzyw. Król Krystian IV zaprosił Żydów, którzy mieli za zadanie ożywienie gospodarcze kraju. W czasie wojny szwedzko-duńskiej (zwanej skańską) w latach 1675–1679 w Danii znaleźli schronienie uchodźcy ze Skanii. W XVIII w. w Danii osiedlili się także Bracia morawscy (herrnhuci), którzy uważani byli za dobrych rzemieślników i handlarzy. W 1720 r. tym razem na zaproszenie króla Fryderyka IV, do Danii przyjechali francuscy hugenoci, którzy posiadali umiejętność uprawy tabaki. Między XVII a XVIII w. do Danii napłynęła także spora liczba imigrantów z Niemiec, która miała bardzo duży wpływ na rozwój kulturalny i ekonomiczny tego kraju. W latach 1759–1765 r. król Fryderyk V zaprosił 965 Niemców, później nazywanych „ziemniaczanymi Niemcami”, ponieważ przywieźli oni ze sobą bulwę ziemniaka i zasadzili ją na piaszczystej ziemi jutlandzkich wrzosowisk. W latach 1860–1910 Dania otworzyła swoje podwoje dla około 81 tysięcy Szwedów, którzy zostali ściągnięci do budowy torów kolejowych i fortyfikacji Kopenhagi. Część z nich pracowała przy wyrobie cegieł lub na farmach, a kobiety pracowały jako służące w domach Duńczyków. Warto dodać, iż w 1885 roku cudzoziemcy stanowili 8% mieszkańców Kopenhagi. W latach 1900–1914 w Danii (w Kopenhadze) znalazło także schronienie około 3 tysięcy ortodoksyjnych Żydów, którzy uciekli z carskiej Rosji z powodu prześladowań.

W XIX w. nastąpił także napływ niewykształconych pracowników z Europy Wschodniej. W 1870 r. na dwóch duńskich wyspach – Lolland i Falster – rozpoczęła się uprawa buraków cukrowych. Ponieważ sadzenie, przerywanie i zbieranie buraków było bardzo trudną i męczącą pracą, pod koniec XIX w. (1893 r.) zaczęto zatrudniać młode kobiety z Polski, Rosji, Ukrainy i Węgier jako pracownice sezonowe. Proceder ten trwał do 1929 r. Z czasem Polaków zaczęto nazywać „buraczanymi Polakami”, ponieważ w 1911 r. stanowili około 28% wszystkich pracowników na dwóch ww. wyspach. Mieli oni bardzo złe

---

¹ Warto dodać, że do XIX w. imigranci korzystali z praw i przywilejów nadawanych im przez królów. Królowie nadawali im wiele uprawnień. m.in. swobody religijne, własne urzędy, zwolnienie z podatków i inne ulgi finansowe. Mogli oni swobodnie mieszkać i pracować w Danii, jeśli byli w stanie sami się utrzymać i nie występować przeciwko królom.

warunki mieszkaniowe – mieszkali w stłoczonych i brudnych „polskich barakach”, jak je nazywano (Hermansen www.kulturarv.dk; Hedetoff www.migrationinformation.org). W związku z tym, w 1908 roku zostało uchwalone prawo w celu polepszenia warunków mieszkaniowych i opieki zdrowotnej pracowników sezonowych.

Ilustracja 1. Chłopcy niemieccy za drutem obozu dla uchodźców: Hostel Ris-skov w Århus, 1946. Źródło: z dn. 10.08.2011 www.danishimmigrationmuseum.com

Ilustracja 2. Mali rosyjscy Żydzi w Nørrebro, Kopenhaga, 1920. Źródło: z dn. 10.08.2011 www.danishimmigrationmuseum.com

W XX w., tak jak w XIX, napływ cudzoziemców do Danii odbywał się falami (Oleksiewicz 2006, s. 52)². Wśród nich byli przede wszystkim uchodźcy

² I. Oleksiewicz przyrównuje napływ uchodźców do UE do tzw. modelu gąbki. Na początku gąbka (Europa) wchłania wszystko, w Europie miało to miejsce po II wojnie światowej, gdy wiele krajów zapraszało pracowników sezonowych, a potem, gąbka nie jest w stanie przyjąć już nic więcej, czyli zamykanie bram Europy przed uchodźcami i nowymi pracownikami ekonomicznymi. Historię migracji uchodźców w Europie po II wojnie światowej, autorka dzieli na 5 etapów. W pierwszym (1948–1964) miało miejsce swobodne przemieszczenie się ludności, w drugim (1965–1972) nastąpiła rekrutacja pracowników sezonowych do krajów Europy Zachodniej, w trzecim (1973–1982) wystąpiły restrykcje w zapraszaniu nowych pracowników, w czwartym (1983–1988) nastąpił masowy napływ uchodźców i w ostatnim okresie przypadającym na lata 1989 do dzisiaj, zamykanie granic i kontrola napływu nielegalnych imigrantów.

i imigranci ekonomiczni. Pierwszy duży napływ uchodźców nastąpił w 1956 r. z Węgier. W latach 1956–1961 przyjechało ich około 1500 osób. W latach 60. XX w. większość uchodźców pochodziła z Europy Wschodniej, a w późnych latach 60. i na początku lat 70. XX w. większość z nich przyjechała z Polski, wśród których sporą część stanowili Żydzi. W latach 1965–1974 przeszło 3 tysiące z nich osiedliło się na stałe w Danii. Jeśli chodzi o imigrantów ekonomicznych, to do lat 50. XX w. w Danii nie było ich wielu, ponieważ było wysokie bezrobocie. Dopiero na lata 60. i 70. XX w. datuje się wzrost liczby pracowników zarobkowych. W latach 1963–1973 Dania przyjęła bardzo dużą liczbę imigrantów ekonomicznych – tzw. „gastarbeiterów” (ang. *guest-workers*), głównie z Turcji, Jugosławii, Pakistanu, Algierii i Maroka. W 1974 r. liczba ich wynosiła około 40 tysięcy (Hansen, Jensen, Larsen, Nielsen 2002). Równomierny/stały napływ imigrantów trwał do 1973 r., aż do rozpoczęcia się kryzysu naftowego. Później, jak większość krajów europejskich, Dania radykalnie zmniejszyła zapotrzebowanie na pracowników szczególnie z krajów niewchodzących do Europejskiego Obszaru Gospodarczego (*European Economic Area-EEA*) i od tamtej pory imigranci przyjeżdżali do Danii głównie w ramach tzw. łączenia rodzin (Liebig 2007, s. 13). Warto dodać, że w 1973 r. duński parlament uchwalił ustawę, która kończyła napływ imigrantów ekonomicznych z krajów spoza UE (Ghosh, Juul 2008, s. 88–89). Od połowy lat 70. XX w. do Danii zaczęli przyjeżdżać także uchodźcy głównie z Wietnamu (tzw. *boat refugees*) i z Chile. W latach 1975–1994 przyjechało około 7 tysięcy osób z tych dwóch krajów. W latach 80. XX w. wydarzenia polityczne na świecie, konflikty zbrojne na Bliskim Wschodzie, upadek imperiów spowodował, że do państw Europy Zachodniej, w tym do Danii, napłynęły kolejne fale uchodźców i imigrantów. W tym czasie w Danii zwiększyła się liczba cudzoziemców ubiegających się o status uchodźcy głównie ze Sri Lanki, z Iraku i Iranu oraz Palestyńczyków (Hansen i in. 2002)³. Natomiast w latach 90. XX w. do Danii przyjechali m.in. Somalijczycy, Bośniacy, Węgrzy, Rosjanie, Libańczycy, a także Palestyńczycy (Hansen i in. 2002)⁴.

W latach 60. i 70. XX w. napływ pracowników zarobkowych i uchodźców nie wywoływał dyskusji politycznych, wprost przeciwnie, byli oni mile

---

³ W latach 1980–1994 status uchodźcy dostało prawie 10 tysięcy Irańczyków, a w latach 1985–1996 taki status otrzymało prawie 8 tysięcy Irakijczyków. Przeszło 9 tysięcy Palestyńczyków otrzymało status uchodźcy w latach 1985–1995 i przeszło 4 tysiące Tamilów ze Sri Lanki otrzymało status w latach 1985–1989.

⁴ Warto dodać, że od 1990 do 1996 r. do Danii przyjechało przeszło 6 tysięcy somalijskich uchodźców, ale największą grupę w tym czasie stanowili uchodźcy z Bośni-Hercegowiny i Kosowa (ok. 16 tysięcy).

widziani. Dopiero, gdy władze zauważyły, że imigranci osiedlają się na stałe w Danii, a ich praca nie ma charakteru czasowego, podjęto debatę społeczną i polityczną na ten temat (Country Profile: Denmark 2001, s. 35). Debatę ta rozgorzała na nowo w latach 90. XX w., gdy pierwsi gastarbeiterzy zaczęli tracić pracę z powodu braku wykształcenia. Upadek żelaznej kurtyny i muru berlińskiego, napływ dużej liczby imigrantów z Bośni, Somali i Kosowa spowodował, że media, politycy i zwykli obywatele zaczęli nieprzychylnie odnosić się do imigrantów szczególnie muzułmanów i Somalijczyków (s. 249). Pojawiły się takie określenia jak „socjalne pasożyty” czy „wygodni uchodźcy”. Jak pokazują m.in. badania przeprowadzone pod koniec lat 90. XX w. na grupie 55 Duńczyków (wywiady pogłębione), „obcy” postrzegani byli gorzej niż autochtoni i przypisywało się im pejoratywne atrybuty. Według badanych obcy są: zorientowani na grupę, posiadający duże rodziny, brudni i brzydko pachnący, głośni i źle zachowujący się, agresywni, biedni przed przyjazdem do Danii, ekstremiści i tradycjoniści. Natomiast Duńczycy to indywidualiści, posiadający rodziny nuklearne, dbający o czystość, cisi i spokojni, dążący do kompromisów, bogaci przed przyjazdem imigrantów, okazjonalnie religijni, nowocześni, kobiety są wyemancypowane. Ciekawe wydaje się wyodrębnienie przez osoby badane „dobrych i złych gości”. Według respondentów dobry goście, to osoby dostosowujące się do kultury kraju przyjmującego, wdzięczni, pokorni, skromni, potrzebujący pomocy. Natomiast źli goście, to osoby niezasymilowane, niedoceniające pomocy, prowokacyjne, imigranci ekonomiczni czyli niewymagające „prawdziwej” pomocy (Hervik 2004, s. 254 i 261). Inne badania pokazują związek między dyskryminacją młodych uchodźców, ich słabą adaptacją do nowej kultury, a ich zdrowiem psychicznym (Foldspang 2007, s. 156–161)⁵.

Niechęć do „obcych” i „innych” utrzymuje się do dnia dzisiejszego. Efektem prowadzenia restrykcyjnej polityki wobec imigrantów była m.in. w 2009 r. deportacja 282 Irakijczyków z Danii do Iraku na podstawie porozumienia mię-

---

⁵ Badania zostały przeprowadzone w latach 2000–2001. Swym zasięgiem objęły 131 respondentów (wśród nich było 76 dziewcząt i 55 chłopców), z którymi przeprowadzono wywiady ustrukturalizowane w j. duńskim. Respondentami byli młodzi uchodźcy w wieku 11–23 lata pochodzący z Bliskiego Wschodu, głównie Iraku, Iranu, Palestyny, Syrii i Libanu. Z badań tych wynika, że istnieje bardzo silny związek między dyskryminacją uchodźców (objawiającą się m.in. brakiem duńskich przyjaciół, ignorowaniem przez nauczycieli) z ich zdrowiem psychicznym i słabą adaptacją do nowej kultury (przejawiającą się m.in. w częstych absencjach w szkole i pracy). Z badań wynika także, że dyskryminacja jest główną barierą w procesie integracji mniejszości etnicznych w Danii, E. Montgomery.

dzy tymi dwoma rządami (www.alarabiya.net – data pobrania: 16.05.2009)⁶. Uchodźcy schronili się w Kościele w Kopenhadze w celu protestu. Chcieli w ten sposób wywrzeć nacisk na rządzie duńskim, tak jak w 1992 r. zrobili to Palestyńczycy, którzy schronili się w jednym z kościołów kopenhaskich okupując go przez kilka miesięcy. Udało im się jednak wówczas osiągnąć cel pozostania w Danii, ponieważ duński rząd uchwalił specjalną ustawę, dzięki której otrzymali azyl.

Cudzoziemcy w Danii dzisiaj – statystyka

W porównaniu z innymi krajami Europy Zachodniej, Dania nie odnotowała znacznego napływu imigrantów w ostatnich trzech dekadach (zob. m.in. Kowalska 2003, s. 36). W 1985 r. najwięcej imigrantów pochodziło z Niemiec (prawie 17%), Turcji (prawie 11%) i Szwecji (9,5%) (www.en.wikipedia.org – data pobrania: 14.08.2011)]⁷. W 1995 r. sytuacja uległa zmianie – najwięcej imigrantów pochodziło z Turcji (11,1%), Niemiec (prawie 10%) i Norwegii (5,3%) (Liebig 2007, s. 67). Natomiast na dzień 1 stycznia 2000 r. tak wyglądały kategorie narodowościowe imigrantów w Danii: obywatele krajów nordyckich, UE i Ameryki Pn. (27%), Turcy (13%), uchodźcy z byłej Jugosławii (10,5%), Pakistańczycy (5%), Libańczycy (5%), Irakijczycy (4%), Somalijczycy (4%), Irańczycy (3%), Wietnamczycy (3%), obywatele Sri Lanki (2,5%), Marokańczycy (2%) i obywatele innych państw (21%) (Hansen i in. 2002). W 2006 r. największą liczbę imigrantów stanowili Turcy (prawie 9%), Niemcy (6,6%), a na trzecim miejscu uplasowali się Irakijczycy (prawie 6%) (Liebig 2007, s. 67). Jak podają niektóre źródła, największą grupą etniczną są Turcy i jest ich ok. 55 tysięcy osób czyli 12% wszystkich imigrantów w Danii (Hedetoff www.migrationinformation.org). W 1989 r. 5 tysięcy osób złożyło wnioski o azyl (w porównaniu w Niemczech 121 tysięcy), znaczny wzrost przypada na lata 1992 i 1993 (14 tys. złożonych wniosków; w Niemczech w tym samym czasie odpowiednio 438 tysięcy i 323 tysiące). Od 1994 do 1999 r. średnia składanych wniosków była na podobnym poziomie i wahała się od 5 do 7

---

⁶ Pod koniec marca 2009 r. Irakijczycy stanowili 45% cudzoziemców, których wnioski o status uchodźcy w Danii zostały rozpatrzone negatywnie.

⁷ Jak podają niektóre źródła w 1980 r. w Danii imigrantów z Turcji było ok. 12 tysięcy, imigrantów z krajów OECD ok. 120 tysięcy, a z krajów nienależących do OECD – ok. 150 tysięcy – T. Liebig, op. cit., s. 15. Jak podają statystyki, w kwietniu 2011 r. imigrantów o tureckim pochodzeniu było 60 176 (w tym 44 511 mieszkało w Zealandii, 12 544 w Jutlandii, 3105 w Funen, a 16 osób mieszkało w Bornholm).

tysięcy. W latach 1996–1999 najczęściej wniosków o status uchodźcy wpłynęło od obywateli Somalii, Iraku, byłej Jugosławii, Palestyny i Afganistanu (Country Profile: Denmark 2001, s. 7). W roku 1999 w Danii całkowita liczba wniosków o przyznanie azylu wyniosła 6530, w 2000 roku – 10 347, a w 2001 r. – 12 512 (www.unhcr.org – data pobrania: 1.10.2010; Refugees and Other Foreigners in Denmark Seen in an International Perspective 2004; Oleksiewicz 2006, s. 45 i 51; OECD Multilingual Summaries 2010)⁸. Dnia 1 stycznia 2000 r. w Danii było ok. 260 tys. cudzoziemców, co stanowiło prawie 5% całej populacji (Hansen i in. 2002). Niektóre statystyki podają liczbę 380 tysięcy cudzoziemców, co stanowi 7,1% całej populacji (nie zostały tutaj uwzględnione osoby starające się o status uchodźcy) (Country Profiles: An Overview of Early Childhood Education and Care Systems In the Participating Countries – Denmark, www.oecd.org – data pobrania: 17.10.2010⁹). Natomiast na koniec 2000 roku, liczba uchodźców wynosiła 71 040, co dawało 0,4 liczby uchodźców na 1000 mieszkańców i stanowiło jeden z najniższych współczynników wśród krajów europejskich. Dla porównania najwyższy współczynnik miała Szwecja 17,8 i Niemcy 11,0 (Oleksiewicz 2006, s. 47). W 2004 r. w Danii około 3200 osób złożyło wniosek o status uchodźcy, z czego otrzymało go 10%. Najwięcej wnioskodawców pochodziło z Afganistanu, Iraku, Czarnogóry i Rosji (Hobers 2006). Natomiast w 2006 r. wniosek o status uchodźcy złoży-

⁸ Z podanej liczby 12 512 ok. 2 tysiące osób uzyskało status w rozumieniu Konwencji Genewskiej, ok. 3 tysiące osób dostało status *de facto*, ok. 300 osób ochronę czasową, a 531 osób status „quota”. Jak podają niektóre źródła, w Danii w 2001 r. na 10 tysięcy mieszkańców przypadało 23 azylantów. Należy dodać, że w państwach UE w 1999 r. złożono w sumie 414 444 wniosków, w 2000 r. – 390 104, a w 2001 r. złożono 384 334 wnioski. Od 2006 r. liczba osób składających wnioski o status uchodźcy rośnie w krajach OECD. W 2008 r. spośród krajów wchodzących w skład OECD najczęściej azylantów przyjęły Stany Zjednoczone (prawie 40 tysięcy); natomiast Francja, Włochy, Wielka Brytania i Kanada przyjęły każdy z nich ponad 30 tysięcy osób. Jak pokazują statystyki najczęściej azylantów w stosunku do liczby mieszkańców przyjmują Norwegia, Szwecja i Szwajcaria.

⁹ Warto dodać, że duńskie statystyki obejmują imigrantów (czyli osoby urodzone zagranicą, których rodzice także urodzili się zagranicą lub byli cudzoziemcami) i ich dzieci (osoby urodzone w Danii przez rodziców imigrantów lub przez dorosłych dzieci imigrantów). Dlatego mogą istnieć rozbieżności w szacunkowej liczbie imigrantów. Należy wspomnieć o tym, iż populacja imigrantów jest „młodsza” niż populacja rdzennych Duńczyków. I tak w 1998 r. w Danii dzieci cudzoziemskich poniżej 16 roku życia było 24%, co stanowi 19% całej populacji; osób w wieku 16–65 lat było 69%, co stanowi 66% całej populacji, a osób w wieku 65 lat i starszych było 7%, co stanowi 15% dla całej populacji, Ibidem. Jak podają źródła Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) w 2006 r. w Danii imigranci stanowili 4,1% całej populacji. Z danych tych można wnioskować, że szacunkowa liczba imigrantów waha się pomiędzy 4 a 7%.

ło 1960 osób i (zgodnie z Konwencją Genewską dotyczącą statusu uchodźcy z 1951 r.) w pierwszej instancji otrzymało go 18% wnioskodawców, a około 25% otrzymało status w drugiej instancji¹⁰. Najwięcej osób pochodziło z 5 krajów: z Iraku, Serbii i Czarnogóry, Afganistanu, Iranu i Indii (Bauwens; Munnik 2007, s. 5). W 2007 r. liczba osób ubiegających się o status uchodźcy wyniosła 1872 osoby, z których przyznano go 970 osobom (*Submission by the United Nations High Commissioner for Refugees for the Office of the High Commissioner for Human Rights' Compilation Report – Universal Periodic Review: Denmark 2010*)¹¹. W 2008 r. wniosek o status uchodźcy złożyło 2410 osób, które w większości pochodziły z Iraku, Afganistanu, Iranu i Rosji (*Report by the Committee of Experts on Asylum Rules of Other Countries 2009, s. 14*)¹². Dla porównania wnioski w 2008 r.:

Tabela 1. Wnioski o status uchodźcy złożone w 2008 r. w Danii i w krajach UE

	Afganistan	DRC (Kongo)	Irak	Somalia
Dania	418	9	543	58
Kraje UE	13.497	4.220	27.607	17.093

Źródło: van Doijeweert 2009¹³.

Tabela 2. Wnioski o status uchodźcy złożone w Danii w latach 2004–2009

Kraj pochodzenia	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Afganistan	285	182	127	144	424	1.059
Algieria	50	46	15	17	38	46
Bośnia-Hercegowina	102	49	39	41	26	37
Iran	140	123	89	109	202	334
Irak	217	264	519	1.071	562	309
Nigeria	89	55	52	22	30	54
Pakistan	81	39	31	17	14	49
Rosja	163	119	61	115	184	341

¹⁰ Z tej liczby tylko 922 wnioski były rozpatrywane w Danii.

¹¹ Niektóre dane podają liczbę 2226 lub 2246.

¹² Inne źródła mówią o zbliżonej liczbie 2380 osób, z czego status uchodźcy otrzymało 200 osób, a inną ochronę przydzielono 315 osobom.

¹³ Warto dodać, że w 2008 r. najwięcej uchodźców z Afganistanu przyjęła Wielka Brytania (3730), z DRC – Francja (2214), z Iraku – Niemcy (6697) i Szwecja (6083), a z Somalii – Holandia (3842) i Szwecja (3361). 64% wszystkich wniosków od azylantów z Iraku zostało złożonych w 3 krajach (Niemcy 24%, Szwecja 22%, Holandia 18%); 68% wniosków od azylantów pochodzących z Somalii złożono w takich krajach europejskich, jak: Włochy (26%), Holandia (22%) i Szwecja (20%), a 57% wniosków od obywateli Afganistanu złożono w Wielkiej Brytanii (27,5%), Grecji (17%) i Austrii (10%).

Kraj pochodzenia	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Serbia i Czarnogóra	784	383	274	96	121	277
Somalia	154	81	58	37	66	179
Sri Lanka	18	22	31	42	53	62
Autonomia Palestyńska	148	80	71	53	91	93
Syria	56	45	55	74	107	383
Inne	930	785	533	402	476	596
Razem	3.235	2.281	1.960	2.246	2.409	3.855

Źródło: „Identity Circle. Auderød Asylum Newspaper” 2011, s. 7.

Jak wynika z tabeli, w latach 2004–2005 najczęściej wniosków zostało złożonych przez obywateli Serbii i Czarnogóry, w latach 2006–2008 przez obywateli Iraku, a w 2009 r. przez obywateli Afganistanu. Natomiast w 2010 roku w Danii wniosek o status uchodźcy złożyło 1193 osoby, a liczba uchodźców wyniosła 20 355 osób (*Denmark. 2010 Regional Operations Profile – Northern, Western and Southern Europe*, www.unhcr.org – data pobrania 3.10.2010; www.wirtualnakopenhaga.pl – data pobrania: 21.05.2011)¹⁴.

Działania integracyjne na rzecz imigrantów – rola gmin i społeczności lokalnych

Jak wygląda efektywność pomocy integracyjnej ze strony gmin?¹⁵. Badania efektywności pomiaru procesu integracji mają na celu ukazanie, które gminy podjęły działania (i jakie) na rzecz integracji uchodźców i rodzin, które przyjechały do Danii w ramach łączenia rodzin (ang. *family reunified persons*) w latach 1999–2007 zgodnie z Ustawą o Integracji (Hansen 2009, s. 1)¹⁶. Miarą pomiaru jest podjęcie edukacji i/lub znalezienie zatrudnienia przez imigranta. Jak wynika z raportu, działania podejmowane przez gminy na rzecz integracji są z każdym rokiem coraz wydajniejsze. Około 15% uchodźców, którzy przyjechali do Danii w 2000 r. znalazło pracę lub podjęło naukę po roku. Natomiast w 2006 r. już 29% osób po roku znalazło pracę lub podjęło naukę. Natomiast po 3 latach trwania programu integracyjnego w 2000 r. 37% osób znalazło pracę lub podjęło naukę, a w 2004 r. było to 55,5% osób. Jak wynika

¹⁴ Jak podają niektóre źródła w Danii żyje obecnie (2011 r.) około 450 000 imigrantów, co średnio stanowi 12 procent populacji.

¹⁵ Charakterystyce zostaną poddane tylko trzy gminy: Viborg, Skive i Thisted, w których przeprowadziłam badania.

¹⁶ Analizy zostały dokonane przez Danish Institute of Governmental Research (AKF) na zlecenie Ministerstwa ds. Uchodźców, Imigracji i Integracji.

z raportu, nie wszystkie gminy poradziły sobie z działaniami na rzecz integracji uchodźców. Raport wymienił 10 gmin, które najlepiej i najszybciej oferowały uchodźcom zatrudnienie i edukację oraz 10 gmin, które zrobiły to najwolniej. Różnica w miesiącach między tymi gminami wyniosła 16,5 miesięcy. Ocena gmin została dokonana w roku 2007 (i dotyczyła lat 1999–2004) i w roku 2009 (za lata 1999–2007). Opisywane przeze mnie trzy gminy w dwóch rankingach otrzymały oceny od bardzo złej do złej (Hansen 2009, s. 6–7)¹⁷. Jednak efektywność działania gminy na rzecz integracji jest nie tylko uzależniona od działań samej gminy, ale także od motywacji i chęci samego uchodźcy do znalezienia pracy i podjęcia nauki. Nie mniej jednak wyżej wymieniona ocena wskazuje, że samorządy w w/w gminach muszą podjąć bardziej zdecydowane kroki na rzecz integracji uchodźców. Okazuje się bowiem, że te gminy, które odnoszą sukcesy w działaniach na rzecz integracji mają na swoim terenie organizacje zajmujące się pomocą imigrantom. W tym miejscu warto dodać, że gmina Viborg posiada radę ds. integracji, natomiast gmina Skive jako jedna z niewielu jej nie posiada.

Amela, moja rozmówczyni, która od 17 lat mieszka w gminie Viborg potwierdza trudną sytuację imigranta: „Uchodźcy często przeklinają swoją sytuację i trudności wynikające z integracji ze społeczeństwem przyjmującym, ponieważ nie mogą dostać pracy. Często także spotykają się z niezrozumieniem społecznym wynikającym z traktowania ich jako imigrantów ekonomicznych. Trudne jest dla nich odnalezienie się w nowym kraju, w nowej kulturze. Rodzi to różne napięcia i frustracje, które mogą być powodem wstąpienia na drogę przestępczą. Ważna jest więc pomoc ze strony służb społecznych w poradzeniu sobie z problemami wynikającymi z doświadczeń uchodźczych. Należy jednak pamiętać, że praca nad stresem traumatycznym jest długim procesem. Uważam, że bycie uchodźcą w Danii wiąże się z naznaczeniem i stygmatyzacją. Mimo, iż mam duński paszport, cały czas czuję, że jestem uchodźczynią. Może nie tu, na uniwersytecie, ponieważ tu mnie znają, tu mam znajomych. Ale poza miejscem pracy czuję się obca, bo mam obco brzmiące nazwisko, mam inny akcent. Czasami ludzie pytają mnie, kiedy wrócę do domu i czy w ogóle mam takie plany. Pytania te nie pozwalają mi zapomnieć, że jestem obca. Poza tym, moim problemem jest agresja, z którą trudno mi sobie poradzić. Denerwują mnie wypowiedzi polityków dotyczące uchodźców i wypowiedzi zwykłych ludzi, którzy wiele mówią o Holokauście, a rzadko o współczesnych konfliktach i wojnach. Myślę, że to wynika z faktu, iż ludzie w bogatych kra-

---

¹⁷ Gmina mogła otrzymać ocenę: bardzo dobrą, dobrą, dostateczną, złą i bardzo złą.

jach, takich jak np. Dania, nie chcą słuchać o wojnie i cierpieniu innych, wolą żyć wygodnym życiem”

Warto jednak dodać, że bycie uchodźcą, które niesie ze sobą wiele problemów i kłopotów, może mieć także pozytywne aspekty. Amela tak konkluduje: „Bycie uchodźcą pozwoliło mi uświadomić sobie, że ważna jest otwartość na ludzi. Myślę, że dzięki moim doświadczeniom jestem otwarta na ludzi i na zmiany. Nauczyłam się także stawiać czoło różnym problemom i staram się zawsze widzieć pozytywne strony różnych trudnych sytuacji. Ale bywają też dni, w których nie widzę żadnej drogi przed sobą i wtedy zaczynam płakać. Jako uchodźca jestem bogatsza w doświadczenia i nauczyłam się funkcjonowania w nowej kulturze. Jestem osobą dwukulturową i dzięki temu na życie patrzę z różnych perspektyw. Mimo 17 lat spędzonych w Danii, nie zamierzam przestać «uczenia się» dwukulturowości, nie zamierzam także zaprzestać rozwoju jako matka, jako pedagog i jako człowiek. Myślę, że nie wszystkie rzeczy, które mnie w życiu spotkały były złe. Bo nie wiemy, co jest dobre, a co złe. To, co na początku wydawało mi się okropne i przerażające, w konsekwencji okazało się mieć pozytywne znaczenie. Jeśli ktoś zapyta mnie dzisiaj czy moje życie legło w gruzach z powodu wojny, to odpowiem, że nie”.

Uchodźcom pomaga wiele instytucji. Jedną z nich jest Międzykulturowe Centrum w Århus, które działa od 1984 r. Odbywa się w nim kształcenie dorosłych imigrantów i uchodźców, które ma na celu m.in. poznanie duńskiej kultury, ustroju państwowego, relacji międzyludzkich, demokracji i filozofii praw człowieka. Kształcenie odbywa się na zasadzie poszanowania norm, poglądów i wartości wyznawanych przez osoby pochodzące z grup etnicznych. Wyznawane są tam również zasady: tolerancji, otwartości, kreatywności oraz poczucia własnej wartości. Co roku około 50 studentów z różnych krajów zdobywa wiedzę potrzebną do życia w nowoczesnym, demokratycznym i wielokulturowym społeczeństwie przygotowując się do pracy w sektorze publicznym (do wykonywania m.in. takich zawodów: nauczyciel, pomoc nauczyciela, doradca zawodowy, pracownik socjalny i pielęgniarka) (Thorning; Sinding 2000).

Kolejną organizacją jest Duńska Rada ds. Mniejszości Etnicznych (*The Council for Ethnic Minorities*; duń. *Rådet for Etniske Minoriteter*), a także Rady ds. Integracji i Duńska Rada ds. Uchodźców (*The Danish Refugee Council*). Duńska Rada ds. Mniejszości Etnicznych została powołana do życia w 1999 r., a jej celem jest promowanie udziału mniejszości etnicznych we wszystkich dziedzinach życia społecznego. W jej ramach prowadzone są różne projekty i podejmowane są różne działania na rzecz integracji uchodźców. Zapis w Ustawie o Integracji mówi o tym, iż gminy mogą ustanawiać rady ds. integracji, które lobbują na rzecz mniejszości etnicznych i są orga-

nem doradczym gminy w sprawach integracji (www.rem.dk – data pobrania: 2.02.2011])¹⁸. W Danii są 73 lokalne rady integracyjne, które zajmują się m.in. takimi kwestiami, jak: nauczanie j. ojczystego imigrantów, udzielają porad uchodźcom i imigrantom prowadzą ośrodki dla mniejszości etnicznych i decydują o powstaniu muźulmańskiego cmentarza. Zasiadają w nich osoby reprezentujące mniejszości etniczne, przedstawiciele rady miejskiej, przedstawiciele szkół i dziennych ośrodków opieki, a także przedstawiciele klubów sportowych, rady seniorów i rady ds. młodzieży (Niessen; Schibel 2007, s. 74–75). Bardzo ważne działania integracyjne prowadzi Duńska Rada ds. Uchodźców, która pracuje we wszystkich dziedzinach integracji i swoje usługi świadczy na rzecz wszystkich grup etnicznych (*Danish Refugee Council (DRC) Annual Report 2009*, s. 14; www.drc.dk – data pobrania: 3.10.2010¹⁹). Integracja prowadzona w jej ramach oparta jest m.in. na pracy socjalnej z uchodźcami, prowadzenia muzykoterapii oraz kontaktach i współpracy rodziców-uchodźców z nauczycielami uczącymi ich dzieci. W 2009 r. DRC powołała do życia tzw. Sieć Integracji (*Integration Network*), w ramach której prowadzone są działania w trzech obszarach:

1. Praca i aktywizacja zawodowa.
2. Rehabilitacja fizyczna i psychiczna (DRC prowadzi Centrum dla Uchodźców z Traumą (*Centre for Vulnerable Refugees*)).
3. Praca z rodzinami i dziećmi (pomoc psychosocjalna)

Zadaniem Sieci Integracji jest praca z konkretnym uchodźcą, szczególnie w celu pomocy w znalezieniu pracy, co daje mu poczucie niezależności i samodzielności finansowej (*Danish Refugee Council (DRC) Annual Report 2009*, s. 14; www.drc.dk – data pobrania: 3.10.2010)²⁰. W tym celu DRC współpracuje z wieloma firmami, które zatrudniają imigrantów. Warto dodać, iż zatrudnienie uchodźców przez firmy, to ich wkład w „socjalną odpowiedzialność korporacji” (*corporate social responsibility, CSR*) za grupy ryzyka stanowiące część społeczności lokalnej. Firmy także sponsorują lub organizują wolontariat grupowy. W ramach Sieci ustalane są również kursy zawodowe odpowiednie ze względu na dotychczasowe wykształcenie i kwalifikacje uchodź-

---

¹⁸ Więcej na ten temat w Ustawie o Integracji (również w j. angielskim): „Integration councils and the Council for Ethnic Minorities” Part 8 [„Consolidation of the Act on Integration of Aliens in Denmark” (the Integration Act)], Consolidation Act No. 839 of 5th September 2005 of Danish Ministry of Refugee, Immigration and Integration Affairs.

¹⁹ Na rzecz Rady pracuje 4.600 wolontariuszy zrzeszonych w 256 grup, w tym jest 130 doradców w 8 centrach konsultacyjnych.

²⁰ W 2009 r. 9778 dorosłych uchodźców wzięło udział w zajęciach w obszarze związanym z rynkiem pracy.

cy. Ponadto, DRC prowadzi także konsultacje/porady prawne dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy, w ramach których odbywa się m.in. tłumaczenie pism urzędowych z 60 różnych języków (*Danish Refugee Council (DRC) Annual Report 2009*, s. 11–14; www.drc.dk – data pobrania: 3.10.2010)²¹. Prowadzi także zajęcia aktywizujące dla uchodźców-seniorów – w 2009 r. 447 osób wzięło udział w takich zajęciach.

W Danii na rzecz integracji uchodźców i imigrantów działają także biblioteki publiczne, od których, tak jak od innych organizacji publicznych i prywatnych oczekuje się zdecydowanych działań w tym zakresie. W latach 2002–2005 Duński Krajowy Zarząd Bibliotek (*Danish National Library Authorities*) razem z Biblioteką Państwową i Uniwersytecką (*The State and University Library*) podjęły działania w celu poszerzenia swojej oferty usług bibliotecznych dla imigrantów i uchodźców. Jak wykazał raport M.C. Madsena (Madsen 2005), działania te sprawiły, iż Dania stała się jednym z ważnych krajów europejskich, który oferuje swoje usługi biblioteczne na rzecz integracji cudzoziemców. W ramach wyżej wspomnianego projektu powstała Duńska Centralna Biblioteka Literatury Imigracyjnej (*The Danish Central Library for Immigrant Literature, DCLIL*), której celem jest zapewnienie dostępu do drukowanych i niedrukowanych (elektronicznych) zasobów bibliotecznych. W ramach DCLIL funkcjonuje internetowe forum dyskusyjne („Kitab forum”) na temat różnych usług bibliotecznych dla mniejszości imigranckich w krajach nordyckich oraz funkcjonuje specjalny serwis internetowy (FINFO), który w 13 językach zapewnia wielojęzycznym grupom mieszkającym w Danii dostęp do informacji dotyczących edukacji, zatrudnienia, zdrowia, kultury, rodziny, życia społecznego i działalności różnych instytucji (www.finno.dk – data pobrania: 11.08.2011])²². Funkcjonuje także portal internetowy dla kobiet wywodzących się z grup etnicznych nt. edukacji, pracy, małżeństwa i życia kobiet w Danii. W ramach DCLIL istnieją także usługi konsultantów etnicznych, którymi są bibliotekarze mający wiedzę i doświadczenie dotyczące pracy z mniejszościami imigranckimi. Doradzają oni swoim kolegom po fachu możliwości i sposoby wdrożenia nowych usług dla imigrantów i uchodźców, w szczególności: kursy obsługi komputerów (Niessen; Schibel 2007, s. 41; Niessen, Huddleston 2010, s. 61)²³, pośrednictwo pracy, doskonalenie umiejętno-

²¹ W 2009 r. DRC udzieliła porad prawnych 2200 cudzoziemcom znajdującym się w ośrodkach dla uchodźców, a także w ramach konsultacji przez telefon i Internet.

²² Warto dodać, że pomysł powstania strony FINFO sięga połowy lat 90. XX w.

²³ Ciekawa inicjatywa miała miejsce w latach 2003–2004. W ramach programu URBAN w Århus dwie biblioteki zorganizowały kursy komputerowe dla osób nieposiadających kompu-

ści językowych, radzenie sobie z problemami oraz dokształcanie dzieci w wieku szkolnym. Działania te są bardzo potrzebne, gdyż jak widać ze statystyk, z biblioteki korzysta co najmniej raz w miesiącu 28% Duńczyków, 45% imigrantów z krajów Europy Zachodniej i aż 49% imigrantów z krajów trzecich (Kocójowa 2006, s. 86)²⁴. Biblioteki pełnią ogromną rolę (nie tylko w zakresie czytelnictwa) w integracji osób wywodzących się ze środowisk imigranckich i uchodźczych. Z jednej strony są „bramą” do poznania społeczeństwa przyjmującego, ale też są pomostem łączącym ze swoim krajem i kulturą kraju pochodzenia (Kocójowa 2006, s. 83–88; www.statsbiblioteket.dk i www.bibliotek.dk – data pobrania: 11.08.2011)²⁵.

Integracja odbywa się także przez naukę języka. Wiodącą organizacją w tym zakresie jest Centrum Językowe LÆRDANSK. Jest ono częścią prywatnej humanitarnej Organizacji Pomocy Uchodźcom i działa w ramach prac nad polepszeniem integracji cudzoziemców w Danii. Oferuje kursy j. duńskiego dla uchodźców i imigrantów, które są prowadzone w trybie dziennym i wieczorowym oraz przez Internet (Netdansk). W 2008 r. liczba studentów wynosiła 7600 osób, a w 2009 r. już 11 tysięcy osób (*Danish Refugee Council (DRC) Annual Report 2009*, s. 16 i 29; www.laerdansk.dk – data pobrania: 3.10.2010).

Innym rodzajem integracji, jest integracja przez pracę. Dania kładzie bardzo duży nacisk na integrację cudzoziemców poprzez rynek pracy. Potwier-

---

tera. W kursach brały udział m.in. kobiety pochodzące ze środowisk imigranckich. Kurs, który trwał w sumie 18 miesięcy obejmował naukę obsługi komputera i podstawowe wiadomości dotyczące Internetu. Osoby biorące w nim udział były także szkolone na instruktorów komputerowych, które w przyszłości miały przekazać swoją wiedzę innym osobom. Oprócz nauki posługiwania się komputerem, zajęcia były doskonałym sposobem na integrację społeczności lokalnej. Warto także dodać, iż w ramach innego projektu „Różnorodność w bibliotekach” realizowanego od 2002 r. m.in. w Danii, w lokalnych bibliotekach rozprowadzono kilkadziesiąt pozycji zwartych dotyczących historii i tradycji imigrantów i uchodźców. W ramach kolejnego etapu działań powstał projekt „Biblioteki jako otwarta brama” skierowany do imigrantów i uchodźców, a także do społeczności lokalnych.

²⁴ W 2006 r. zbiory biblioteki centralnej zawierały około 130 tysięcy jednostek w około 50 językach; najwięcej woluminów było w językach: arabskim (21%), tureckim (15,6%), perskim (11,1%), serbo-chorwacko-bośniackim (10,6%), urdu (9,5%), tamilskim (6%), wietnamskim (5,6%). Oprócz pozycji zwartych, czytelnicy mogą także korzystać z CD-romów, kaset, nagrań wideo i audiobooków.

²⁵ W Danii utworzono także Duńskie Centrum Biblioteczne na Rzecz Integracji (*The Danish Library Centre for Integration, SBCI*), które jest częścią Biblioteki Państwowej i Uniwersyteckiej i jest internetowym katalogiem zbiorów duńskich bibliotek państwowych. Poprzez jej stronę biblioteki zamawiają książki, płyty CD i filmy ze wszystkich bibliotek publicznych w Danii.

dzają to wypowiedzi moich respondentek²⁶. Jedna z kobiet tak mówi: „Nasza praca polega na spotkaniach z uchodźcami, którzy otrzymali status i szukają pracy. Pracujemy m.in. z osobami z Afganistanu, Iranu i Afryki. Spotykamy się z całymi rodzinami i z pojedynczymi uchodźcami, pomagamy im w szukaniu pracy, odwiedzamy w szkole językowej, załatwiamy szkolenia w firmach i motywujemy do samorozwoju. Ci, którzy mają bardzo dobre wykształcenie, są np. lekarzami czy pielęgniarkami, szybciej znajdują pracę. Inni nie mają wykształcenia lub muszą się przekwalifikować, bo mają wykształcenie zupełnie nieprzydatne w Danii, np. prawnicy. Jednak osobom z wyższym wykształceniem trudno jest zaakceptować pracę sprzątaczką czy sprzedawczynią w sklepie. W poszukiwaniu pracy bardzo aktywni są uchodźcy z Afryki. Gminy przyznają uchodźcom pomoc finansową, ale są oni zobligowani do podjęcia nauki j. duńskiego w szkole językowej i w poszukiwaniu pracy, co dla niektórych stanowi poważny problem. W naszym Centrum zatrudniamy psychologa i tłumacza, ponieważ osobom z traumą wojenną trudno jest nauczyć się j. duńskiego i nie mają także motywacji do jakiegokolwiek aktywizacji zawodowej”.

Mimo pomocy socjalnej ze strony gmin, sytuacja w sektorze pracy jest niekorzystna. Dania należy do krajów, które mają wysoką stopę zatrudnienia (na poziomie powyżej 75%), ale pracownikami są najczęściej rdzenni mieszkańcy (*OECD Multilingual Summaries 2010*)²⁷. Uważa się, że takie cechy imigrantów, jak znajomość języków, doświadczenie międzykulturowe, elastyczność i mobilność powinny mieć pozytywne znaczenie w poszukiwaniu pracy, a później w jej wykonywaniu. Niestety, w rzeczywistości tak nie jest²⁸. Praca jest ważnym elementem integracji, ponieważ dzięki niej uchodźcy poszerzają krąg znajomych i poznają reguły funkcjonowania w społeczeństwie demokratycznym. W 2005 r. wprowadzono nowy rodzaj integracji przez pracę i jedno-

---

²⁶ Wywiad został przeprowadzony w dniu 21.09.2010 r. z dwiema pracownicami socjalnymi: panią Senders i panią Mariane w Centrum Pracy w urzędzie gminy Skive.

²⁷ Należy dodać, że kraje, które zatrudniają zewnętrzną siłę roboczą (imigrantów) charakteryzują się wskaźnikami zatrudnienia na niższym poziomie od średniej z obszaru OECD. W latach 2008–2009 w większości krajów OECD najwięcej bezrobotnych wywodziło się z grup obcego pochodzenia niż z grup rdzennych mieszkańców i byli to najczęściej młodzi ludzie w wieku 15–24 lata.

²⁸ Warto dodać, że w Danii funkcjonują małe i średnie firmy, najczęściej rodzinne, które zatrudniają członków rodziny i znajomych (stanowią około 70% całego zatrudnienia), dlatego imigranci najczęściej znajdują zatrudnienie w dużych firmach, które nie mają koneksji rodzinnych. Warto wspomnieć, że Dania ma unikalny rynek pracy polegający na minimalnej ochronie pracowników, ale z bardzo dużą pomocą socjalną – nazywa się to system „elastycznej ochrony” (ang. *flexicurity*), od połączenia dwóch słów: giętki i ochrona.

częściej szkolenie zawodowe. Był to program stworzony przede wszystkim dla niewykształconych imigrantów z bardzo słabą znajomością j. duńskiego. Polegał na tym, iż w ciągu pierwszego roku trwania programu, imigrant poświęcał 20% czasu na szkolenie i otrzymywał 80% wynagrodzenia. Innym rodzajem integracji przez pracę jest samozatrudnienie traktowane jako forma „ucieczki” przed wykluczeniem i marginalizacją. Niestety i w tym obszarze sytuacja nie wygląda najlepiej, ponieważ nie jest ono wysokie w porównaniu z innymi krajami. Samozatrudnienie jest tylko nieco wyższe wśród imigrantów niż wśród rdzennych Duńczyków. Jak pokazują statystyki wśród osób w wieku 15–64 lata samozatrudnienie wśród osób o korzeniach imigranckich w 2007 r. wynosiło 8,3%, a wśród rdzennych Duńczyków wynosi 7,7% (Liebig 2007, s. 40)²⁹. Jeśli chodzi o zatrudnienie kobiet imigrantek to sytuacja jest równie niekorzystna. Cierpią one bowiem z powodu tzw. „podwójnej niekorzyści” (ang. *double disadvantage*) jeśli chodzi o wynagrodzenie: z jednej strony wpływ na płacę ma płeć, a z drugiej fakt, iż są imigrantkami. Jednym z projektów przeciwdziałania marginalizacji na rynku pracy był projekt pt.: „Mother and Child – Rainbow Kids” wprowadzony przez gminę Frederiksberg. Polegał na zorganizowaniu zajęć dla matek i ich dzieci. Kobiety miały możliwość nauki j. duńskiego i wzięcia udziału w warsztatach zawodowych, a dzieci w tym czasie również miały zapewnioną naukę języka (Liebig 2007, s. 43).

Opisane przeze mnie działania integracyjne są jedynie egzemplifikacją działań, które podejmowane są na rzecz imigrantów i uchodźców w Danii. Mimo starań wielu instytucji państwowych i organizacji pozarządowych, pomoc oferowana cudzoziemcom jest jednak niewystarczająca. Osoby, które przyjechały z krajów ogarniętych wojną, biedą czy prześladowaniami politycznymi i religijnymi potrzebują kompleksowych i długotrwałych działań na rzecz rehabilitacji społecznej i integracji ze społeczeństwem przyjmującym, przy jednoczesnym zachowaniu własnej tożsamości i integralności. W dobie kryzysu, który obecnie przeżywa Europa, pomoc imigrantom jest nie lada wyzwaniem nie tylko dla duńskiego rządu i organizacji pozarządowych, ale także dla innych państw europejskich. Zamknięcie granic na „innych” potrzebujących pomocy i zepchnięcie ich na margines społeczny, nie jest rozwiązaniem optymalnym, długofalowym i skutecznym. Jak powiedział Jan Paweł II: „Dokonujący się na świecie proces globalizacji winien być podporządkowany dążeniu do sprawiedliwości i solidarności, aby nie prowadził w praktyce, choćby w spo-

---

²⁹ Dla porównania w Belgii samozatrudnienie wśród imigrantów wynosiło 14,8%, a wśród rdzennych Belgów 12,8%, a w Portugalii sytuacja wyglądała odwrotnie i samo zatrudnienie wynosiło odpowiednio 14,1% i 20%.

sób niezamierzony, do marginalizacji ludzi, grup społecznych i narodów” (Cieślowska i in. 2008, s. 64).

STRESZCZENIE: Imigranci i uchodźcy w Danii – perspektywa badacza

W artykule charakteryzuję historię napływu uchodźców i imigrantów do Danii na przestrzeni wieków. Mimo, iż Dania nie jest uważana za główny kraj imigracji w Europie, a jej obywatele to raczej homogeniczna populacja, to na przestrzeni wieków przybywali do Danii imigranci z różnych stron świata, co m.in. było uwarunkowane historycznie, politycznie i ekonomicznie. Podaję także przyczyny ich napływu oraz charakteryzuję liczbę uchodźców i imigrantów w poszczególnych wiekach i latach. W dalszej części artykułu opisuję działania gmin i społeczności lokalnych na rzecz cudzoziemców i ich integracji społecznej oraz przedstawiam niektóre inicjatywy i programy na rzecz akulturacji osób odmiennych kulturowo.

SŁOWA KLUCZOWE: imigranci i uchodźcy w Danii, rola społeczności lokalnych w procesie integracji uchodźców i imigrantów.

Bibliografia

- „Identity Circle. Auderød Asylum Newspaper”, nr 1/styczeń 2011.
- „Integration councils and the Council for Ethnic Minorities”, Part 8 [„Consolidation of the Act on Integration of Aliens in Denmark” (the Integration Act)], Consolidation Act No. 839 of 5th September 2005 of Danish Ministry of Refugee, Immigration and Integration Affairs.
- Bauwens E., Munnik J. [2007], *Report of Exchange Programme in Denmark*, ENARO, www.enaro.eu [data pobrania: 25.11.2010].
- Country Profile: Denmark*, European Community 2001, www.nyidanmark.dk [data pobrania: 15.10.2010].
- Country Profiles: An Overview of Early Childhood Education and Care Systems in the Participating Countries – Denmark*, www.oecd.org [data pobrania: 17.10.2010].
- Danish Refugee Council (DRC) Annual Report 2009*, www.laerdansk.dk [data pobrania: 3.10.2010].
- Denmark. 2010 Regional Operations Profile – Northern, Western and Southern Europe*, www.unhcr.org [data pobrania: 3.10.2010].
- Dooijeweert A.C.J. van, *Advisory Committee on Migration Affairs*, 5/2009, www.acvz.com [data pobrania: 18.01.2011].
- Ghosh F., Juul S. (2008), *Lower Benefits to the Refugees In Denmark. Missing Recognition?*, “Social Work & Society”, Vol. 6, Issue 1.
- Hansen H., Jensen C.H., Larsen C., Nielsen N.-K. (2002), *Social security benefits in Denmark and Germany – with a focus on access conditions for refugees and immigrants. A comparative Study*, Study No. 9, The Rockwool Foundation Research Unit, Copenhagen 2002, www.rff.dk [data pobrania: 26.01.2011].
- Hansen L.M. (2009), *Effectiveness measurement of Danish municipalities’ integration policies from 1999 to 2007*, Copenhagen.
- Hedetoff U., *Denmark. Integrating Immigrants into a Homogeneous Welfare State*, “Migration Information Source”, www.migrationinformation.org [data pobrania: 21.11.2010].
- Hermansen C.K., *Immigration*, www.kulturarv.dk [data pobrania: 3.10.2010].
- Hervik P. (2004), *The Danish Cultural World of Unbridgeable Differences*, “Ethnos”, Vol. 69.

- Hobers M. (2006), *The Red Cross Asylum Department Denmark. Report of an Exchange Programme in Denmark*, ENARO (European Network of Asylum Reception Organizations), June 2006, www.enaro.eu [data pobrania: 24.11.2010].
- Identity Circle. Auderød Asylum Newspaper*, 2011.
- Kowalska J., *Wielkie sukcesy umiarkowanych ksenofobów*, „Newsweek”, z dn. 26.01.2003.
- Liebig T. (2007), *The Labour Market Integration of Immigrants In Denmark*, OECD Social, “Employment and Migration Working Papers”, No. 50.
- Madsen M.C. (red.), *Det globale I det lokale. Integration og biblioteker (The global in the local – integration and libraries)*, The Danish National Library Authority, Copenhagen, 2005, cyt. za: H. Clausen, *Rola bibliotek w integracji społeczeństwa informacyjnego: Dania z perspektywy europejskiej*, [w:] Kocójowa M. (red.), *E-włączanie czy e-wyobcowanie?* Seria III, nr 2, e-Publikacje Instytutu INiB, Uniwersytet Jagielloński, (2006), www.inib.uj.edu.pl [data pobrania: 3.10.2010].
- Montgomery E., Foldspang A. (2007), *Discrimination, mental problems and social adaptation in young refugees*, „European Journal of Public Health”, Vol. 18, No. 2.
- Niessen J., Huddleston T. (2010), *Podręcznik integracji dla osób odpowiedzialnych za kształtowanie i wdrażanie polityki*, wyd. 3, Dyrekcja Generalna ds. Sprawiedliwości, Wolności i Bezpieczeństwa, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg.
- Niessen, J., Schibel Y. (2007), *Podręcznik integracji dla osób odpowiedzialnych za kształtowanie i wdrażanie polityki*, Dyrekcja Generalna ds. Sprawiedliwości, Wolności i Bezpieczeństwa Komisji Europejskiej, Wspólnota Europejska.
- OECD Multilingual Summaries*, International Migration Outlook: SOPEMI 2010 www.oecd.org [data pobrania: 17.10.210].
- Oleksiewicz I. (2006), *Uchodźcy w Unii Europejskiej. Aspekty prawne i polityczne*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz–Rzeszów.
- Refugees and Other Foreigners In Denmark Seen in an International Perspective*, 2004, www.um.dk [data pobrania: 15.10.2010]
- Report by the Committee of Experts on Asylum Rules of Other Countries*, Ministry of Refugee, Immigration and Integration Affairs, Denmark 2009.
- Rozważanie na „Anioł Pański”, Watykan, 1.01.1998, pkt. 2, [w:] Cieślowska J., Manińska M., Krzysiak M. i in. (red.), *Wojna i pokój*, New Media Concept, Warszawa 2008.
- Submission by the United Nations High Commissioner for Refugees for the Office of the High Commissioner for Human Rights' Compilation Report – Universal Periodic Review: Denmark*, November 2010, www.unhcr.org [data pobrania: 18.01.2011].
- Thorning, I., Sinding, G. (2000), *A management plan for an Intercultural Center for Immigrants and Refugees*, Supplement, “Intercultural Education”, Vol. 11.
- www.alarabiya.net
www.bibliotek.dk
www.danishimmigrationmuseum.com
www.en.wikipedia.org
www.finfo.dk
www.laerdansk.dk
www.nyidanmark.dk
www.rem.dk
www.statsbiblioteket.dk
www.unhcr.org
www.wirtualnakopenhaga.pl